

Mikä nimeksi rakkaalle (?) lapselle...

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksella on viime keväästä alkaen pohdittu – eikä muuten ensimmäistä kertaa – oppiaineen nimen vaihtamista tiedotusopista joksikin muuksi. Vähitellen on syntynyt yhä laajempaa yksimieliisyyttä siitä, että "tiedotusvälineiden" ja "joukkotiedotuksen" käytyä yhä harvinaisemmiksi käsitteinä (ja ehkä ajatusmalleinakin), johtaa myös "tiedotusoppi" ajatuksia aika lailla harhaan. Sama pätee muuten Tiedotustutkimuslehteen, jonka ulkopuoliset mieltävät usein yritystiedottajien ammatillehekiksi.

Keskustelu Tampereen laitoksen ja oppiaineen nimestä on säilynyt pitkään ns. laitoksen sisäisenä asiana. Julkisempaa debattia käynnisti tiedotusopin ja Hämeenlinnan OKL:n yhteinen mediakasvatuksen ja viestintäkulttuurin professori Tapio Varis, joka Aamulehden alakerta-artikkelissaan syyskuun alussa ehdotti oppiaineelle nimeä "mediaviestintä". Tämä angloamerikkalaisen 'media communication' -käsitteen suomennoisesta viittaisi myös muuhun kuin joukkoviestintään, muttei kuitenkaan pelkkään henkilökohtaiseen kommunikaatioon. Professori Veikko Pietilä puolestaan on ehdotellut "julkisviestinnän" käsitettä, joka korostaisi tutkimuksen ydinalueena julkisuutta ja julkista keskustelua – medioiden eli välityskanavien sijaan.

Molemmille vastaväitteeksi voidaan lukea Tarmo Malmbergin lokakuussa lähettämä kommentti media- ja viestintätutkijoiden viestisuomi@uta.fi -sähköpostilistalle (Malmberg 2000). "Suomenkielisen tiedesanan mukaisesti tulee suosia 'oppi'- tai 'tiede' -loppuista tieteenalan nimeä", toteaa Malmberg, ja kannattaa mediatiede-nimitystä. Tosin, kuten Malmberg huomauttaa, uusmedioiden mukanaan tuoma teknologiabuumi on "viemässä 'media'-sanalta sen vakiintuneen kulttuuris-esteettisen vivahduksen". 'Viestintä'-nimeä Malmberg ei pidä sopivana akateemiselle oppiaineelle – eihän yliopistoissa

myöskään opiskella 'metsää' vaan 'metsätiedettä'. Aiemmin Malmberg (1990) on kannattanut myös käsitettä "viestintätieteet", joka sittemmin onkin vakiintunut Jyväskylän ja Vaasan yliopistoihin.

Tampereen laitos ei ole pohdintoineen yksin. Vastikään Turun yliopiston viestinnän oppiaine sulautui elokuva- ja tv-tutkimuksen oppiaineen kanssa yhteiseksi "mediatutkimus" -oppiaineeksi. Moni muukin kuin etiset etv-opiskelijat ovat surreet maan ainoan pääainetason elokuvatutkimuksen humanistisen oppiaineen nimen katoamista, mutta ainakin uutta nimivalintaa voi pitää sikäli osuneena, että se viittaa turkulaisittain sopivasti kulttuuritutkimukselliseen 'Media Studies' -perinteeseen. Englantilaislakaan kielialueella terminologiset vivahdet eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä (ks. Hujanen 1998), ja muualla Euroopassa terminologia on vielä monimuotoisempaa.

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa käytetään "mediatieteen" käsitettä. Professori Mauri Ylä-Kotola on luonnostellut laitoksensa profiilia korostamalla eroa "empiiris-yhteiskuntatieteelliseen" tiedotusoppiin, josta poiketen mediatieteen tutkijat eivät vain kuvaa vaan myös suunnittelevat huomispäivän median ilmaisu- muotoja (Ylä-Kotola 1999, 14-18). Tiedotusopin nykyisiä tutkimusprofieileja tuntevat tosin tuskin nikottelematta hyväksyvät oletusta empiirisestä painotuksesta tai mennyttä kuvailevasta otteesta. Käytännössä Lapin yliopisto näyttää profiloituvan "uusmediatieteen" suuntaan, joskin mediakasvatukselliset ja kriittiset painotukset pysyvät mukana.

Viime vuosina myös Suomen Akatemian ja Opetusministeriön tieteenalaluokituksissa on tutkimusalueita ryhmitelty uudelleen. Media-, viestintä- ja informaatiotutkimuksen kattavaksi yleiskäsitteeksi on nyt jopa asetuksen tasolla vakiintunut käsite "viestintätieteet". Sitä voikin pitää parempana yleiskäsitteenä kuin aiemmin käytettyä teknokraattista "infor-

maatiotieteet" -otsikkoa. Sitä, mitä Suomen Akatemia tarkoitti "mediakulttuurilla" julistaessaan vuosi sitten mediakulttuurin tutkimusohjelman haettavaksi, ei ollut helppo arvata hakuvaiheessa. Ei sitä ole kai helppo arvata vielä: ilmeisesti mediakulttuuri tarkoittaa vähän kaikenlaista mediaan liittyvää.

'Tiedotusopista' ollaan siis valmiita luopumaan, mutta mitä tilalle? Mediatiedettä vai journalistiikkaa, viestintätieteitä vai julkisviestintää – vai kenties usein lipsautettua muotoa 'tiedotusoppi'? 'Medialogiastakin' on puhuttu, mutta 'mediatiikkaa' ei kai vielä ole vakivissaan ehdotettu...

Pitäisiköhän tiedotusopin uudesta nimestä julistaa lukijakilpailu? Ainakin media- ja viestintätutkimuksen terminologisesta perinteestä ja tieteenalojen identiteeteistä on syytä edelleen keskustella. Argumentoidut kommentit ovat tervetulleita myös Tiedotustutkimuslehteen.

PERTTI NÄRÄNEN

Lähteet:

- Hujanen, Taisto (1998)
Kaikki tiet vievät – mediatutkimukseen? Tiedotustutkimus 21(3): 66-71.
- Malmberg, Tarmo (1990)
Mikä tiedotusopille uudeksi nimeksi? Tiedotustutkimus 13(2): 67.
- Malmberg, Tarmo (2000)
Tieteenalamme sanasto- ongelmia. Viesti sähköpostilistalle viestisuomi@uta.fi, 8.10. 2000.
- Ylä-Kotola, Mauri (1999)
Mediatieteen kysymyksiä 1. Mitä on mediatiede? Lapin yliopisto, Taiteiden tiedekunta, mediatieteen julkaisuja C2.